

XXVI.

Bidrag til Thisted Skoles Historie.

Ved Overlærer D. H. Wulff.

1. En Degns Forpligtelsesbrev om Hørdum Sogns Degnerente og Afgift til Thisted Skole, 1560.

Jegh Mathis Jenssenn, Sognedegenn y Huidbierigh vesten Aa kindis och gøre witterliggt medt ditthe mitth obne Breff och egenn Handschrift adt haffue Hørdum Sogenn medt Degneboell och alle Degnerenthe, ther haffue aff gangidt aff Arildztiidtt, aff erlige och wellerdt Mandt Mester Jørgen Marthensen, Superintendent y Vendelbo Stigt, paa Skolens Vegne y Thistidt, som thenn thillhøre metth Retthe effther kongl. Mai^s. Ordinantz, dogh medt sodanth Wilkaar, adt jeg skall holde thenn tilbørlige Diegnetienisthe vidt Macth y Kerckenn och vdenn, som ditt siigh bør ephther kong. Mai^s. Ordinantzis Liudelse, och vere Sogneprestenn hørig och lydiig fore y alle thi Støcker migh bør och plictiigh er, sa handt ingen Skiøldt skall faa thill migh y nogen Made. Och forplicther iegh meggh medt ditthe same miith obne Breff adt skulle holde Degenboell vidt goedt Bøgninge, som her nu findis, adt hun skall forbedris och icke forargis, disligiste och forsuare Degenboels Eydom huis Jordt, som kandt gøris beuisligt adt salig Jep Degenn y Hørdum haffuer hafft y Vere, thill Gudt kalidt hanom thill Himerigis Riige, sa inthet skall tagis ther fraa lidit eller mөгitt for mynn Forsømelse vden Dom och Retth och myn Superintendents och Lensmandz Widskab, men huor iegh kandt medt Rette thenn forbedre, vill iegh ditt gierne gjøre och flitige indkreffue, huis beuisligt Diegnerenthe som ther haffuer gangit aff

aff Arildztiidt. Disligisth for en Bekiendelse, adt haffue for^{ne} Hørdom Sogen aff Skolen, skall iegh nu medt ditt første giffue ij Risze Papir thil fatiige Bern y for^{ne} Tistidt Skolle och huert Aar adt yde y Tistidt omnium sanctorum ij Pundt Biigh y gott Korn och got Maall thil huilcken Persoenn y Skolenn, som Sognepresten och Skollemesther vill unde then, och ther som iegh beholder alle Diegneboels Jordt, som nu forfindis, medt thillbørlige Diegnerenthe, will jeg gierne giffue aarligen mere effther mynn Superintendents, Heritzprouistis och iiij Heritzprestthers gode Tøcke, som ditt kandt mesth taale. Och nar som iegh icke holder wbrødelig alle disse for^{ne} Puncther och Artickler, som for^{ne} star, forplichter iegh megh villeliigenn adt wiige Degneboellenn och alle anden Degnerettighidt y for^{ne} Hørdom Sogen vden alle wider Retthergangh, Møde eller Bekostningh y nogen Made. Thill Windisbyrdt træcker iegh mynn Singnett neden paa ditthe mith obne Breff, och thillbedendis hederlige Mendt adt besegle medt megh, som er Her Anders Laurissen, Herritzprouisth y Reffsberitt, Her Chrestoffer y Skiøgum, Her Søffuerenn Nielssen y Hasingh och Her Chresten Madssenn vesten Aa.

Datum Bistidt Torsdagen for Mauritij ano dnj 1560.

Hertil slutter sig den i Ny kirkehist. Saml. II, 339 trykte Forpligt.

2. En Rektor nedlægger sit Embede, 1574.

Salutem æternam ab ipso salutis fonte Jesu Christo exoptans. Kiere domine Superintendens vigilantissime! Betacher ieg eders Fromhed gandske ydmiigeliig for all eders store oc mange Velgierninger, som I meg alldielis wforskylt giort haffuer, huilchet ieg vill gierne hos eder forskylde aff all min ringe Formoffue. Kiere Mester Jørgenn! Giïffuer ieg eder venligen att viide, att ieg formercher aff voris Skuolemester Her Peder Olluffsen, att hand vilde fra voris Schuole nu til Paaske førstkomindis, huilchit meg och alle Tiisted Borgere fortryder oc gior rettelig ondt; thy hand haffuer skiichit seg her rettelig vell. Bedendis eder therfor gandske gierne, att I viille vell giøre oc vere oss behielpelig, att vy endnu en Tiid lang lenger matthe beholde for^{ne} Her

Peder hør oss, thy thet kunde vere voris Schuole mægit gaffnlig oc nøttig y andre Maader; menn huis hand kommer endelig fra denne Skuole, som hans Forset nu er (ut audio), daa giører vel oc betencher denne fattige Schuolis Gaffnn oc Beste, att vy iche skulle fange enn ballstyrige Mand igienn. Thisligiste giiffuer Chriisten Hører oc tilkiende, att hand acther til Kiøbenhaffn nu til Paaske, oc her er en vng Personn, Her Christens Søn y Sønderhaae, som viille gierne bliffue Hører effther ham. Dette rader I self for; men jeg frœchter, hand skall rase for mægit oc vende seg vdj Drœch, szom her giiffuis mægit Orsag til vdj Byenn (hæc precor lapidi dicta sint); men I giører her vdj, som eder nøttelig siønis. Er dett moulig, daa hielp oss gott, att vy maa beholde denne Danemand Her Peder. Interim d. superintendens clarissime, proxime secundum deum, tuæ humanitati omnem meam subiectionem et rationes probare studebo. Omnipotens æternus deus, pater domini nostri Jesu Christi, custos omnium piorum t. h. cum coniuge castissima liberis carissimis totaque familia quam diutissime seruet incolumem et florentem ad sui nominis gloriam et ecclesiæ utilitatem. Datæ Tiistadiæ 29 Januarij anno 1574. Andreas Nicolaj¹⁾ p., humanitati tuæ deditissimus.

3. Hørernes Kost hos Borgerne, 1598.

Voris gandske ydmige oc wennliige Hellssen eder nu oc alletiid forsennd med Gud allemectigste. Kierre Mestir Jacop²⁾ sœnderliige guode Wenn! Betackir wij eder gandske stuorliigen for mægit beuist guode, som y oss giort haffuer, huilckit at forskiœlde igien wille wij alltiid finndis willie oc redebonn, wdj huis Made wij wide eder till Willie, Ere oc Guode kannð werre, aff woris rinngæ Formoffue. Kierre Mestir Jacop majj wiide, at eders Breff oc Schriffuelse er oss till Hennde komenn, oc effther som y schriffuit oss till om Hører her y Scollenn dieris Kost, saa giffuir wij eders Fromhied till kiennde, at Borgerne her wdj Byenn er mægit forarmit paa enn Tiidt lang, og besœnnderligin sidenn denn

¹⁾ Præst i Thisted. ²⁾ M. Jacob Jensen Holm, Superintendent.

store Pestelenndtze war her wdj Byenn, oc mannge, som døde, dieris Arffuinge war besidindis wdenn Byenn, oc Guodtz oc Penninge kom her fraa, oc Formoffue er liidit huos mange her y Byenn, oc Borgerne haffuir thitt och offte storliiginn beklagit dennom for denn nye Thønngj, dennom er paakomenn, med ij Hører at holde dieris Kost. oc er paa-komenn oc forhuerffuit med wrang Wnderwiissning, dog denn mynste Paart aff Schollebørnenn tillkomir Borgirne her y Byenn. Saa kand wij eder icke forholde, at wy jho haffuir ladit giiffue woris allirnadiigste Herre oc Koning sadane myeniige Borgers Nøed oc Trang tillkiende, och for-bemellte wor allernadiigste Herre oc Koningh haffuir nadiigste annsiit Leyliighiedenn, oc wij haffuir bekomit hans Nadis koningeliige Mait^s Breff, oc thet er nu affschafft. Oc wille wij her med nu oc alletiid haffue eder oc eders ganndske Huus denn euige Gud befallit.

Aff Thiisted denn 7 Dag Augustj aar 1598.

Eders guode Wennir, Borgemestir oc Raadt
y Thiisted.

4. Vidne af Disciplene om deres Rektor. 1637.

Underskrevne Latinske-Skole Disciple og Sognedegne i Thisted gjøre herved vitterligt, at eftersom vi ere citerede og kaldede af hæderlig og højlærde Mand M. Sveder Povlsen, Sognepræst i Thisted med sine Annexer og Provst i Hundborg Herred, at møde i Thisted Kirke nærværende Aar 1637 den 30 Octobris udj Borgemesters, Byfogdens og 4 hans Medhjælperes Paahørelse, hvor da er forgiven efterskrevne Poster af for^{ne} M. Sveder, som efterfølger:

1. Da bleve vi tilspurgte, om Skolemester ikke havde været forsømmelig os at informere og ikke idelig at repetere med os, som det sig burde, og om det var os vitterligt, at mange af vore Meddisciple have deraf taget Aarsag at drage her fra til andre Skoler.

Til denne Post vidne og svare vi, at det er alt for sandt, og befinder det med vor store Skade.

2. Om Jakob Pedersen er befunden genegen til daglig Brændevin, Drik og „Snoptubach,“ og om han ikke ofte selv har drukket Tobak i Skolen, gangit om, tilbudet sig det andre at ville meddele, og om han ikke er ofte kommen velbeskjænket i Skolen og har stinket af Brændevin.

Dertil svare og bekjende vi, det ofte at være sket.

3. Om han ikke har samtykket os at uddrikke hele Tønder Øl, naar Skolen blev saadant foræret til Adels Begravelser.

Det stadfæste vi ogsaa sandt at være.

4. I lige Maade blev Jens Olufsen, collega scholæ, tilspurgt, om det ikke var ham vitterligt, at Jacob Pedersen sidst forleden Kyndelmisse Dag kom drukken i Højmesse og gjorde Tumult i Koret imellem Skolebørnene, saa at Folket ikke uden stor Forundring det vel mærkede, saa at Præsten derover blev molesteret i sin Prædiken.

Denne Post bekræfter jeg ved min højeste Ed. Jens Olufsen, collega scholæ, egen Haand.

5. Om det var ikke saa i Sandhed, at han ofte har sagt til os sine Disciple, naar Folkene og Borgerskabet forsamledes til Lovsang, til Morgens og Aftens Bønner i Kirken, at vi maatte da vel gaa hjem, om vi vilde; vilde vi gaa med de andre i Kirken, da maatte vi; vilde vi lade eller gjøre det, da stod det os frit for; thi vi faa intet derfor, sagde han, ikke heller vil jeg straffe eder derfor.

Dette bejaede de allesammen.

6. Om han ikke ofte har under Morgens Bøn og ellers andre Tider blevet i Skolen og os formanet, at vi skulde hemmelig falde paa Knæ og med ham bede ondt for hans Uvenner.

Dette bekjende og vinde vi i Sandhed ofte at være sket.

7. Om han har componeret og dicteret os en særdeles Grammaticam paa Vers, item Rhetoricam, Dialecticam, og da han blev paamindest af Bispens, at det var mod kgl. Maj^s. Forordning, har han da strax slængt Bøgerne ned for Bispens Fødder og løbet hastig ud af Skolen. Og da han blev be-

skikket med tvende Borgere, Præstens Medhjælpere, som forbød, at han til videre Proces skulde sig Skolen entholde, om han da ikke imod Forbud er løben i Skolen igjen, anstillet sig ulydig og gjenstridig.

Denne Punkt er os alle vitterlig.

8. Om det ikke ogsaa er os vitterligt, at Provsten har nu i dette Aar siden fra sidste Advent nogle over 7 eller 8 Gange visiteret Skolen, læst, repeteret med os udi Skolemesters Bortværelse, saa vel som den 13, 14, 15 Febr., der Skolemester var 3 ganske Dage bortvandret andensteds uden Provstens Vidskab.

Dette bekjende vi saaledes at være sket i al Sandhed.

9. Om det ogsaa er os vitterligt, den Person Tøger Nielsen, som Bispnen havde til videre Betænkning forordnet at skulle betjene Skolen og læse for os, maatte i Begyndelsen nogle Uger repetere Donaten, Declinationes og Conjugationes med os af den Aarsag, at saadanne Exercitia vare forsømte og forglemte, førend han videre kunde fare frem andre Lektioner at anfange.

Ved højeste Ed bekjende vi, det saaledes at være sket.

Sammeledes blev bevist her for Retten og bestod Stads-tjeneren, nemlig Peder Andersen, og Kirkeprior, Tøger Madsen, at de havde hid citeret for^{ne} Jakob Pedersen i Rette sig at forantvorde imod Skoledegnes Bekjendelse, og da at skulle have svaret for^{ne} Stævningmænd, at hans Bopæl var ikke her i Byen, men i Lantholsten, og af den Aarsag vilde ikke møde til noget Gjensvar at give, men der maatte vi stævne ham, og vilde han der give os Svar, om man havde noget med ham at agere.

Disse forskrevne Punkter ved Helgens Ed bekræftte vi med vore egne Hænder underskrevet. Anno et die ut supra.

Christen Madtzen¹⁾ Christen Lauridzen²⁾ Mogens Jensen³⁾
Anders Pedersen⁴⁾ Mogens Villadzsønn⁵⁾ Anders Pedersen⁶⁾

¹⁾ Degn til Hundstrup og Østerild Sogne, 20 Aar. ²⁾ Degn til Vandet Sogn, 18 Aar. ³⁾ Degn til Hundborg Sogn, 17 Aar. ⁴⁾ Degn til Harring og Stagstrup Sogne, 21 Aar. ⁵⁾ Degn til Sjerring Sogn, 19 Aar. ⁶⁾ Degn til Hassing, 20 Aar.

Thøger Madzsøn¹⁾ Christen Pedersen²⁾ Michel Michelsen³⁾ Malti Christensen⁴⁾.

At vi efterskrevne Staffen Nielsen Borgemester, Rasmus Pedersen Brasch Byfoged og 4 Sognepræstens Medhjælpere have den Dag hos været og offentlig set og hørt disse for^{ne} Skoletjenere, Hører og Degne, deres offentlig Bekjendelse, Vidnesbyrd og store Ed med oprakte Fingre gjort, dette bekjende og tilstaa vi til Bekræftelse med vore egne Hænder her underskrevet.

Staffen Nielsen, Rasmus Pedersen Brasch, Jens Nielsen Hillerslev, Christen Thøggerson, Muns Simenssen, C. P. (L. s.)

5. Om Rektors og Høreres Tjeneste i Kirken. 1649.

Eftersom Mester Anders Nielsen Hebo, Sognepræst i Thisted, har været min sande Kundskab begjærende af mig underskrevne H. Jacob Pedersen, fordum latinske Skolemester her i Thisted, disse smaa Punkter anlangende, først, om det var mig ikke vitterligt, at Hørerne her i Thisted havde været obligeret til at skiftes til Aftensangsprædiken i min Tid og tilforn, for det andet, hvorledes jeg og Hørerne have holdet vores Skoleorden og Korsang, saa er derpaa mit korte Svar: Det første anlangende er mig i Guds Sandhed vitterligt, at Hørerne her i Thisted Skole, saa vidt jeg kunde erfare for min Tid sædvanlig været havde og saa i min Tid over 9 Aars Tid, have været obligerede og tilforpligtede til at skiftes til Aftensangs Prædiken at gjøre og det uden al Ombedelse eller Imodsigelse af nogen Person i nogen Maade. Hvad mig, som var Skolemester, eller min Formand anlanger, da have de altid prædikeret efter gammel Sædvane, saa vidt jeg kunde udspørge, saa vel som og jeg til Aftensang paa første Dag af de tre højtidelige Fester og til Højmesse paa

¹⁾ Degn til Thisted, 21 Aar. ²⁾ Degn til Hillerslev og Kaastrup Sogne, 20 Aar. ³⁾ Degn til Tilsted Sogn, 18 Aar. ⁴⁾ Degn til Sennels, 20 Aar. Under ethvert af Navnene her og nedenfor staar: egen Haand.

tredje Dagen i fornævnte Fester og ellers til Højmesse i de andre extraordinære indfaldende Fester Aaret igjennem, mulig efter gammel Kontrakt imellem Sognepræsten, Kapellanen og Skolemesteren, som kan være sket. Det andet, anlangende Skolens Skik og Ordning. have vi altid agtet i Skolen visse Timer, visse Bøger, visse Lektier efter Skoletavlen i hver Lektie, have altid haft vores Custodes og Notarios. Til Korsang har jeg og Hørerne skiftedes ved hver sin Uge at følge Børnene i Koret Aften og Morgen og desforuden en af os sjunget Bønnen paa Latine i Koret til 2 Slæt Eftermiddag og dog gemenligen ladet os finde alle tre gemenligen med Disciplene udi Koret. Af dette saa i Sandhed er, vidner jeg med egen Haand underskrevet, ikke tvivlende paa, at jo mine Medtjenere paa de Tider samt andre gode gamle Folk her i Byen jo skal vidne det samme og med mig stadfæste.

Datum Thisted den 29 Junii Aar 1649.

Dette saaledes at være i Sandhed, vidner jeg
Jacob Pedersen, forrige Skolemester i Thisted
med egen Haand.
